

קדוש ולמחר תוכל להתגבר יותר על יצה"ר אחר שיש לך סיוע עוד מלאך קדוש. וז"פ שמצוה גוררת מצוה, שאותו מלאך הנברא מעשית מצוה הראשונה, יסייע לך לבוא אל השניות מדברי סופרים וחכמים. אבל הפורש מעבירה, בכל יום יצה"ר מתגבר עליו ומי יודע אם לבסוף לא יפול בידו, ויעויין בחובת הלבבות בזה שהאריך שם במלחמות יצה"ר שאינו ניח אף אם לא יתגבר בפעם א' וכו'. ד' נפקא מינה דבעשיית מצות עשה יש לו שכר בהאי עלמא, אע"ג דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, לפעמים על ידי התעסקות וזריזות יתירות על זה משתלם בעה"ז, וכן איתא בהא דאמרו הידור מצוה עד שליש ויותר משלמים לו בעה"ז, וכ"כ מהרש"א בחדושי אגדות:

וזה כוונת המשורר אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו', לקנות לו שלימות בשב ואל תעשה, כי אם בתורת ה' חפצו לדבק בלומדי תורה וירא ה' להיות בקום ועשה, וירויח בזה והיה כעץ שתול על פלגי מים לא יזיזו אותו ממקומו, משא"כ אם יתחבר לרשעים איכא למיחוש שיהפכו אותו, ועוד ואשר פריז יתן בעתו שיאכל מפירותיהן גם בעה"ז, וזהו בעתו, ותו וכל אשר יעשה יצליח, דמחשבה טובה לעשות גם כן ישתלם לו, ומשום הכי אמר יעשה ולא אמר עשה. ועוד י"ל ועלהו לא יבול קאי על המחשבה, ועוד שיבוא מלאך הקודש שיהיה בעוזריו וכל אשר יעשה למחר גם כן יצליח, דמצוה גוררת מצוה כאמור והארכת בזה:

ובזה יש לבאר דברי קהלת [ד, ט] מ"ש טובים השנים מן האחד, אשר יש

שכר טוב בעמלם. יתבאר לדרכינו כך טובים השנים, שני דברות הראשונות, מאחד, שדיבר אחד האמיתי בעצמו שהוא הקב"ה, וטעמא להורות כי יש שכר טוב בעמלם בתרווייהו, הן העושה מצוה הן בפורש עצמו מן העבירה.

ובזה יש לבאר גם כן דברי המשורר נס"ב, ^{סו"ה 133-134} יב-יג] אחת דיבר אלקים וגו'. כלומר אחת בדיבור אחד דיבר אלקים, שתים זו שמעתי, אנכי ולא יהיה לך, מה שאין הפה יכול לדבר, רק כי עוז לאלקים, וכי תימא באמת אמאי דיבר אלקים שני ^{אוצר החכמה} דברות הללו בכת אחת. לזה מתרץ דקמ"ל ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש הפורש מן העבירה, כמעשהו כעושה מצוה עצמה:

ובדרך יותר פשוט נ"ל הפסוק טובים השנים וגו', על פי מה שכתבתי לעיל במדרש כל מה שישראל אוכלים בעה"ז אינו אלא בשכר אמונה. ופירוש מחו' הגאון אור ישראל מו"ה העשיל ז"ל דמקשין אמאי אין הקב"ה משלם לנו שכר בעה"ז ועובר על לא תלין פעולת שכיר, דהאדם מיקרי פועל כל ימי חלדו ועובד את ה'. ומתרצים דאיתא השוכר את הפועל על ידי שליח אינו עובר על לא תלין, והקב"ה נתן לנו את התורה על ידי משה רבנו ע"ה השליח, משום הכי אינו עובר פעולת שכיר. וידוע דאנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, א"כ מחויב הוא על אותן ב' מצות הראשונות לתת שכרן מיד בעה"ז, בכדי שלא יעבור על לא תלין, אחר שהוא בעצמן אמרן. וזה פירוש כל מה

שישראל אוכלים בעה"ז אינו אלא בשכר אמונה, שראוי לשלם מיד כאמור:

והשתא אמינא אנא דז"פ טובים השנים

השני דיברות הראשונות, כי שמענו מן האחד, שאמרן האחד המיוחד האמיתי בעצמו, כי לזה יש שכר טוב בעמלם, גם בעה"ז, שבשביל כך אשר הוא בעצמו אמרן מחויב ליתן גם שכרן מיד כנאמר.

ואגב דאיירי בפסוק זה דקהלת אכתוב מה שאמרתי זה שנים רבות פי' אחר בקרא זה:

- ד -

דהנה בפרשת בראשית כתיב [ב, יח] אעשה לו עזר כנגדו, ודרשו חז"ל זכה נעשה לו עזר, לא זכה נעשה כנגדו. [יבמות סג, א] ויש לדקדק איך יתהפך בנושא אחד מהיפוך אל היפוך.

וי"ל דהאדם נברא מארבעה יסודות והן אש מים רוח עפר. והם שנים מתנגדים לשנים האחרים כמו האש מתנגד עם המים, והנה טבע האש מביא האדם לידי זריזות גדול ומהר במלאכתו ולעשותו בכוונה, וטבע המים להיפוך וגרם עצלות אצל האדם. האיש המשכיל יודע להשתמש בשני יסודות הללו לפי צרכן צורך גבוה, כמו השחר עלה יתגבר כארי ויקום בזריזות גדול ממיטתו בהתעורר יסוד אש, וימהר מעשיו ליטול את ידיו טרם יהלך ד' אמות, ויזכור שההולך ד' אמות בלי נטילת ידים חייב מיתה, ואח"כ יהיה זריז להיותו מעשרה ראשונים בבית הכנסת, ואח"כ

יהיה זריז בלימוד התורה בלי שום שהיות. וכן בהכנסת אורחים מהר ימהרנה לרוץ לקראתם כאמור באברהם, ולמהר בכל מיני התאמצות בזריזות גדול להכין כל צרכיהם, וכדומה בכל עשיית המצות אשר יעשה האדם וחי בהם ראוי להגביר יסוד האש ולעשותה בזריזות נמרצה. לא כן בנטותו מדורך הטובה, אם יצרך משיאך לדבר עבירה ראוי להשתמש ביסוד השני שהוא יסוד המים, כמו לעשות רעה לחבירך או לדבר דברים בטילים לשון הרע ניבול פה רכילות ח"ו, או לילך לדבר ערוה ח"ו וכדומה בשאר עניני תענוגי עולם הזה אשר הם ידי עבירה, ראוי להיות עצל בדבר ולהתיישב, וכמאמרם סוכה דף נ"ב אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, תהיה מדחה אותו שצריך ישוב בדבר עם אנשי בריתו שהם בעלי תריסין תלמידי חכמים, והן הן יורוך איך להתרחק מן העבירה, כן ראוי לכל משכיל.

אמנם לא כן רשעים מתהפכים במידותיהם, לדבר עבירה משתמשין ביסוד אש מהר ימהרנה לו כדכתיב פחז כמים, כן דרכו של היצה"ר ממהר על האדם (כי כן דרך סוחרים מי יש לו סחורה פחותה ושפילה, ממהר מאוד במכירתה, ומי שיש לו סחורה טובה אינו ממהר כי חושב בדעתו ששכיחי זביני תמיד, כן מעשה יצה"ר שהוא יודע שאע"פ ששמח עכשיו יצער אחר זמן לכן הוא ממהר על האדם) מאוד לילך לדבר עבירה, או לגמול רעה לחבירו איך הולך הוא בזריזות אין מעצור לרוחו, ובבואו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה לילך לבית הכנסת או שארי מצות, נותן בשינה עיניו